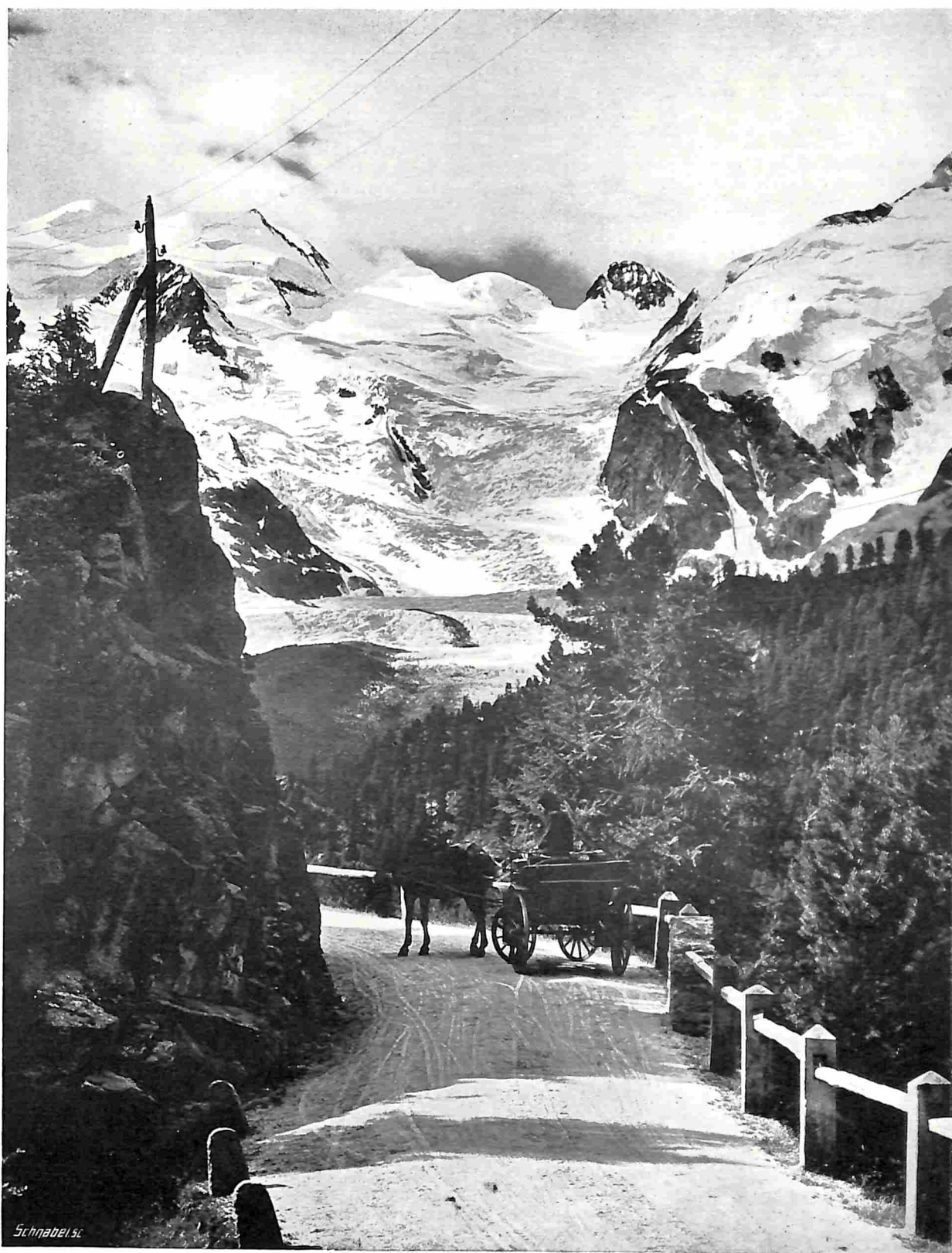

BUITEN

7^e JAARGANG N°. 52.

ZATERDAG 27 DECEMBER 1913.

ST. MORITZ.
DE BERNINA-STRAATWEG MET GEZICHT OP DEN MONTERATSCH-GLETSCHER.

DE ZONNEVROUW, DOOR GASTON LEROUX (26) . . . BLZ. 620
 DE HAND, (SLOT), DOOR JEANNE REYNEKE VAN STUWE, BLZ. 620, 623
 DAVOS EN ST. MORITZ, DOOR P. J. DE BRUÏNE PLOOS
 VAN AMSTEL, GEÏLLUSTREERD . . . BLZ. 619, 622—623
 HET KASTEEL ZWIJNSBERGEN TE HELVOIRT, DOOR DR.
 C. F. XAV. SMITS, GEÏLLUSTREERD . . . BLZ. 623, 627
 COTTAGE-TULPEN EN DARWIN-TULPEN, GEKL. PLAAT . . . BLZ. 625
 ORNITHO-ARCHITECTUUR, DOOR A. B. WIGMAN, GEÏLL. BLZ. 627—628
 HET HUIS BETHLEHEM, DOOR V, GEÏLLUSTREERD. BLZ. 628—631
 ANDERSEN EN ZIJN SPROOKJES, (9) DOOR C. E. H. . . BLZ. 629
 VREDE OP AARDE. ILLUSTRATIE . . . „ 631
 HULST. ILLUSTRATIE . . . „ 632
 DAGEN, (GEDICHT), DOOR CECILE VOORENDONK-KUYPERS . . 632
 BIRKENWASSER, DOOR G. „ 632

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten.” Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's. Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

DE ZONNEVROUW.

door GASTON LEROUX.

(26)

(Geautoriseerde vertaling).

ZESDE BOEK.

JA, wanneer Maria-Theresia dood was! Maar was zij dood? Juist leek het hem, of zij haar hoofd bewoog, of de franjes van haar kroon zachtken heen en weer wiegelden. Was het verbeelding? Hij vroeg dit aan Orellana, en deze antwoordde, dat zijn dochter vermoeid was en slapen wilde. Intuschen trad een der tempelbewakers naar voren. Het was de dwerg met den afgeplatten schedel (de vervorming, die bloeddorst aankweekte). Hij stak het mes in den hals der jongemeisjes en ving in een gouden schaal het bloed, dat uit hun wonden vloeide. Wanneer de schaal met bloed gevuld was, doopte hij er de lippen in en gaf er daarna den knapen van te drinken. De gouden schaal ging van hand tot hand, en de meisjes, trotsch op hun lichte verwonding, zongen „eere den kinderen van de Zon!” Als de schaal ledig was, zei men zulks tot den koning en deze hief de handen ten Hemel, en bad de Zon het teeken te geven tot de Offerande.

Een geur, die wel gelek op die van wierook, doch sterker was, verspreidde zich door den tempel, de rook der reukwerken steeg tot aan de ronde opening in den nok van het gewelf, en bedekte de kleine ronde plek van het azuur, die tot dan toe zichtbaar was geweest. Onmiddellijk stonden de Mammacona's, die sterven moesten, op, liepen naar den koning, en zeiden wat de ritus voorschreef. „O, koning, laat deze aardsche rook ophouden. Hoe zouden wij anders het sein der Zon kunnen zien?”

De koning gaf een teeken, de brandende reukwerken werden uitgedoofd en het azuur in de opening van het gewelf kon men weder zien.

Men bespeurde nu, hoe op de drie brandstapels de drie dwergen in een spiegel van metaal de zonnestralen opvingen en die richtten op een hoopje katoen, dat midden op de hars lag. Dus werd door de Godheid zelve het vuur aangestoken. 1) Op deze brandstapels was geen paal, om er de slachtoffers aan vast te binden; deze lieten zich dus zoo goed als vrijwillig verbranden. Doch het ergste wat hun gebeuren kon, was, dat de Godheid niet van hen gediend was, en zich het gelaat met een wolk bedekte, zoodat het katoen niet aanvlamde. Zij stierven dan niet, maar leefden ook niet meer in het midden van hun volk, waarvan zij de schande geworden waren. Zij moesten vluchten. De twee vrouwen, die thans met angstig gelaat en groote oogen vol hoop de eerste vlam afwachtten, wisten zulks. Rondom hen zong de vergadering en smeekte zij de Godheid, den vrouwen gunstig te zijn, terwijl de dwergen onbeweeglijk hun spiegels naar de zon wendden.

Indien de brandstapel, die bestemd was voor de duizendjarige mummie der Coya, (wier plaats door de nieuwe Coya werd ingenomen), niet ontvlamde, beteekende dit niet, dat de nieuwe

Zonnevrouw niet aan de Godheid gevallen zou wezen, (zij werd toch levend ingemetseld) doch het beteekende, dat de oude gedurende haar duizendjarig huwelijk met de Godheid aan deze niet had behaagd. Men wierp haar dan in de bergen, het domein der zwarte gieren.

Dezen dag vlamde het eerst de milt der oude Coya aan, en men ging haar halen. Zij was gereed. Liederden te harer eer weerklonken en de priesters lieten een pupren gordijn, dat Raymond temidden van het verblindend goud en porphyrvordien niet bemerkt had, omhoog.

Nu werd een gat in den muur zichtbaar, dat groot genoeg was, om een zittend mensch te bevatten. Het was een der honderd graven van den Tempel des Doods, en in deze nis bemerkte men de vormen van de duizendjarige koningin, nog bijeengehouden door de windsels. Het was niet meer dan een skelet, want, even als alle andere Coya's, in dezen Tempel levend begraven, was haar eenige balsem het reukwerk van haar windselen geweest. Wie in haar nabijheid stonden, konden weder eens een bewijs ervan zien, hoe goed de grond in Peru de dooden bewaren kan, want de huid van het gezicht was nog niet verteerd. Raymond zag slechts vaag een zittende figuur, en bedacht, dat haar plaats thans was ingeruimd voor Maria-Theresia, die misschien nog niet dood was.

En nogmaals hoopte hij vurig, dat zij reeds gestorven mocht zijn. Indien zij nog leefde, welk een marteling! Wat moest er wel in haar omgaan? Wellicht dacht zij aan hem, die niet bij machte was, haar te bevrijden. Misschien dacht zij in dit uur, waarop rond haar henen al die afschuwelijke gebruiken van een oud bijgeloof werden vertoond, aan hun kalme liefde, die zoo weinig begeerig naar avonturen was. Welk een lot voor een jong meisje, dat een alledaagsch leven leidde, te midden van een moderne maatschappij, op haar kantoor bij hare boeken, zonder een zweem van fantasie! En dit vreeselijke avontuur had haar in weinige dagen door vele eeuwen van beschaving terug doen gaan naar de heidensche tijden der brandstapels en alle helsche gruwelijkheden! Helaas, men stierf dus nog als Iphigenia, jong en schoon, een aanninnige bruid....

(Wordt vervolgd).

1) Prescott beschrijft ons op de boven aangegeven wijze het aansteken der brandstapels. Ook ten tijde van koning Numa pleegden de oude Romeinen het op een dergelijke manier te doen.

DE HAND.

(Vervolg).

HUGO, zijn ontroering, die bijna onthutsheid was, opmerkende, sprak met hem, vertelde welk een moeite zij hadden gehad, omdat de beide polsen natuurlijk niet pasten; zoodat een stuk van Theodoor's benedenarm had moeten worden weg-gezaagd: de rechterarm was nu wat korter dan de linker, maar alles was goed gegaan, het bloed functioneerde gewoon, — het verdere was nu nog maar een kwestie van tijd.

En terwijl Hugo zoo praatte, overwon Theodoor's hartstochtelijke vreugde al zijn gevoelsbezwaren. Hij was gered, hij zou weer mensch kunnen zijn, en zich normaal door het leven bewegen....

Met eindeloos geduld, — want Hugo had hem nadrukkelijk gewaarschuwd, dat hij niets moest trachten te forceeren, — bespiedde hij de vorderingen van het proces. Nauwkeurig onderzocht hij, of er nog van geen gevoeligheid sprake kon zijn, en hij was dol van opwinding geweest, toen hij voor de eerste maal het afnemen van de windsels had gevoeld. En tegelijk daarmee viel een zekere lenigheid te constateeren: hij kon lichtjes de vingers bewegen; en Hugo zei, dat hij zich nu maar oefenen moest, want dat het nu geen kwaad meer kon.

En Theodoor oefende zich. Omdat het polsgewricht van de vreemde hand intact was gebleven, ging het bewegen der vingers en ten slotte van de geheele hand vrij gauw. En op een morgen, toen Hugo zijn gewone bezoek brengen kwam, liep Theodoor hem met een van geluk glanzend gelaat tegemoet, en strekte hem de beide handen toe:

— Dat heb ik aan *jou* te danken, riep hij, en zijn forsche rechterhand sloot zich zoo sterk om Hugo's pols, dat deze riep: Laat los! met een kreet van pijn.

— Wat was er? vroeg Theodoor lachend om zijn eigen kracht.

— Nog één seconde, en je zou m'n pols hebben gebroken.

— Nu zie je eens, hoe *goed* je me hebt genezen! riep Theodoor, en gaf Hugo een amicalen slag op den schouder, en schaterde het uit, toen hij den breeden man zich zag weg-buigen onder zijn hand.

— Je zal dienen wat voorzichtig te zijn, bromde Hugo. 't Is geen dameshandje, wat je gekregen hebt, houd daar rekening mee!

Het was waar, dat Theodoor zijn hand volstrekt niet beheerschen kon. Telkens moest hij merken, dat hij daarin een wonderlijke kracht bezat, vergeleken bij zijn hand van vroeger. Tikte hij tegen het raam, dan ging onmiddellijk zijn heele hand erdoor: greep hij een vouwbeen, dan knakte hij het doormidden: wilde hij een lastigen krantenjongen uit den weg schuiven, dan viel de boy languit op het trottoir, schreeuwende, dat hij een „awful kick” had gekregen. De vernieling, die hij ongewild aan de meubelen toebreacht, was enorm, en er ging nauwelijks een dag voorbij, waarop hij niet een kleinere of grootere schadevergoeding had te betalen. Maar hij lachte goed-gehumeurd om al deze voorvallen,

die zijn leven vol afwisseling maakten, zooals hij zei. Hij was weer geheel de oude, opgewekte Theodoor geworden, die zich vroolijk als een kind door de wereld bewoog, en die zorgeloos zijn heerlijk leven leefde.

Al dezen tijd waren zij in Amerika gebleven, waar Theodoor gedemonstreerd werd aan Freeman's College. Hij werd onophoudelijk bezocht door doktoren, journalisten, die het ongelooflijke feit kwamen onderzoeken; artikelen verschenen er over hem in couranten onder het opschrift „Het Wonder”; medische bladen gaven minutieuze verslagen, een enkele betoogde zelfs, en wist het te bewijzen, dat van de geheele geschiedenis geen woord waar kon zijn, en dat men hier natuurlijk met Amerikaanschen humbug had te doen; allerlei brieven kreeg hij van ongelukkigen, verminkten, die hem vroegen, „of het waar was, dat...” En Theodoor plaagde Dr. Smith en Hugo, dat zij er weldra een voorraadkamer van levende handen en armen en neuzen en ooren en andere organen zouden moeten op na gaan houden, zooals men tot dusverre slechts magazijnen van kunst-ledematen had.

Maar nu begon Theodoor naar Holland terug te verlangen, waarheen zijn broer Henri al sedert lang vertrokken was. Hij wenschte vurig daar weer het gewone leven in te gaan, waaruit hij zoo lang verbannen was geweest. En ook Hugo, ofschoon hij wel begreep, dat Dr. Smith Theodoor nog gaarne wat wilde houden, vond het noodig, naar Holland terug te gaan, waar de medische faculteit in spanning de komst afwachtte van het „geval”, dat door een Nederlander met zulk een prachtig gevolg bewerkstelligd was.

De geheele familie wachtte Theodoor op aan de boot; en deze, in een paroxysme van vreugde, wuifde met zijn rechterhand en zwaaide met zijn hoed, totdat hij eindelijk zijn broers en zusters een voor een in de armen sluiten kon, waarbij menigeen met een pijnlijken lach hem zijn „hardhandigheid” verweet. De familie, door Henri op de hoogte gebracht van Theodoor's vreemde grove, groote hand, maakte er geen opmerkingen over tegen hemzelf, ofschoon zij er wel tersluiks naar keken, en haar eigenlijk gezegd „grijselijk” vonden. Maar Theodoor was zoo onstuimig gelukkig, en scheen er niets om te geven, dat men er niet aan dacht hem zijn vreugd te bederven.

Theodoor voelde het, alsof hij een soort van triomftocht maakte. Iedereen behandelde hem met de uiterste belangstelling en vriendelijkheid; allen zagen tegen hem op, en deden hem vragen: of hij nu geheel genezen was en of hij er geen ander „gevoel” aan had, dan aan de linkerhand, vragen, die hij met onverholen vroolijkheid beantwoordde. Maar zeer gelukkig was hij toch, toen hij eindelijk naar huis kon gaan, naar zijn huis, waar hij zooveel had geleden, waar hij den dood had aangeroepen, en waarin nu weer zijn goede, comfortabele, onafhankelijke leven beginnen ging.

In de vestibule wachtten de bedienden hem op, met welkomstwoorden en gelukwensen, en zijn terrier stooft om hem heen, en sprong tegen hem op, giljankend, uitzinnig van woeste blijdschap. En Theodoor, even verheugd door de ontmoeting met zijn vrouwen makker, die zoolang zijn eenige troost was geweest, sprak hem vriendelijk toe, en klopte hem hartelijk op den rug, totdat het dier opeens een schellen kreet uitstiet, neerviel op den grond, en zonderling trok met de pooten.

Hevig verschrikt nam Theodoor hem op, en legde hem op zijn knieën. En toen hij voelde, hoe slap het lichaampje was, waaraan de kop loodzwaar werd en de pooten onveerkrachtig neerhingen, begreep hij opeens het verschrikkelijke van zijn daad: hij had zijn hond den ruggegraat gebroken.

Toen kwam hij eerst tot het besef, hoe *gevaarlijk* de kracht van zijn hand kon zijn, waarover hij eerst had gelachen en geschertst in overmatig, jongensachtig pleizier. En hij huiverde. Hier had hij, geheel onwillend, een arm wezen verslagen, dat hem nooit kwaad had gedaan, dat hem argeloos zijn vreugde over het weerzien betuigde en waarvan hij veel, heel veel hield. Hoe noodlottig had hier zijn hand gewerkt.... zijn hand, waarop hij zoo trotsch was geweest....

Met smartelijke verbazing staarde hij op de grof-gevormde vingers, waaraan te zien was, dat zij een eenmaal gegrepen prooi nooit weer loslaten zouden. Het was, of hij nu eerst zag, hoe wreed het karakter was van deze hand, hoe hard de lijnen waren, hoe onbarmhartig het geweld der spieren.... en hij begreep, dat hij zich in zijn verder leven heel voorzichtig zou hebben te gedragen, wilde hij geen ergere onheilen aanrichten, dan hij al had bedreven.

Door zijn eigen schuld miste hij nu voor altijd het lief en welvertrouwd gezelschap van zijn hond. En niet eens in toorn had hij die daad begaan, maar in een opwelling van spontane, waarachtige toegenegenheid: dit was het, wat hem het meest beangstte.

Maar het was goed, dat hij thans een waarschuwing had gehad; hij kon nu opletten, en zich beter beheerschen. Het verlies van zijn goeden vriend zou hem altijd in herinnering blijven, en hem beletten, in hetzelfde kwaad van onvoorzichtigheid te vervallen. Hij moest met de vreugde ook de ongemakken dragen van zijn nieuw bezit, en in elk geval overtrof de vreugde verre de minder prettige dingen.

Maar spoedig bemerkte hij, hoe moeilijk het was, aan zijn voornemen gevolg te geven. Vanzelf, zonder dat hij erbij dacht, of het kon voorkomen, deed de hand ruwe, soms kwaadaardige daden, en degenen met wie Theodoor omging, begonnen hem te verwijten, dat hij er vermaak in scheen te scheppen, en hun opzettelijk pijn en last veroorzaakte.

En oogenblikken waren er, wel korte en zeldzame, maar toch, zij begonnen te komen, waarop hij *bevreesd* was voor de kracht van zijn hand, omdat hij bemerkte die niet altijd te kunnen beheerschen. Hij ontdekte zelfs, dat hij vaak de gelegenheden *zocht*, om die kracht te kunnen uiten. Zou het 't misdadigersbloed zijn, dat zoo lang die hand had doorstroemd, zouden het de misdadigerszenuwen wezen, die de spieren innerveerden, — wie zou het zeggen?

Hij durfde zijn paard Poil-de-Carotte, een isabelkleurige merrie, niet langer berijden, want tot zijn ontsteltenis had hij bemerkt, dat hij het dier den zachten mond aan bloeden trok door het te plotseling-sterk inhouden der teugels, of dat hij hem striemen sloeg, als hij dacht den hals of de ooren met de karwats maar even te hebben aangeraakt. Worstelen kon hij niet meer, nadat hij eens van zijn tegenpartij „alle beenderen in diens lijf had gekraakt”, zooals de beschuldiging luidde. Tennissen was hem meer een kwelling dan een genoegen, sinds hij zorgvuldig moest oppassen, den steel van zijn racket niet af te breken, wat hem eens bij het volleyen was overkomen. Aan zwemmen alleen durfde hij zich vrijuit wagen, en dit werd dan ook zijn liefste ontspanning. En als hij voortijlde op den sterken slag zijner gespierde armen en beenen, voelde hij zich krachtig en vrij, en bijna volkomen gelukkig.

Zijn leven was rustig en onafhankelijk, zooals hij had gehoopt, dat het worden zou, en toch hing er om hem heen een atmosfeer van *onrust*, van *onvrijheid*, die hem belette ongestoord van zijn nieuwe leven te genieten. Voortdurend was er iets, wat hem kwelde, waarover hij zich bezorgd had te maken. En niet minder werd zijn angst in den loop der dagen; integendeel, het was of de brute kracht van de hand, voortdurend sneller en sterker zich ontwikkelde.

Ten slotte werd hij bang, dat hij zich wel eens te ver zou kunnen vergeten, en nogmaals ging hij naar Hugo, wien hij al verscheidene malen over het vreemde verschijnsel gesproken had, maar die zijn angsten aldoor had weggelachen, en behandeld als pure inbeeldingen. Nu wilde hij hem overtuigen van de gegrondheid zijner vrees, en van hem het een of andere middel krijgen, waardoor hij geholpen zou zijn.

Hugo had zich thans in den Haag gevestigd. Een groot laboratorium bezat hij daar, waar hij zijn proeven met de transplantatie van organen op groote schaal voortzette. Nog steeds had hij natuurlijk geen ander werk-materiaal dan dieren, maar als zijn methode volkomen proefhoudend bleek, en niet het slagen in Theodoor's geval meer als een „toeval” kon worden aangemerkt, zooals het thans nog door vele twijfelende artsen kleinerend werd genoemd, dan was hij van plan naar Frankrijk of Duitschland te gaan, om zijn methode ook practisch op menschen van toepassing te brengen. Hij werd elken dag geestdriftiger, zond brochures in het licht, om zich te verdedigen tegen hem belachelijk makende aanvallen, en zijn theorie duidelijk te verklaren. En hij werd al meer en meer ernstig genomen, de medische bladen spraken over hem als over den man der toekomst, die de chirurgie tot een ongekende hoogte zou hebben opgevoerd, waardoor in de aanstaande tijden het woord „verminking” geen zin meer zou hebben, en iedereen verwachtte dat hem eerlang een professoraat zou worden aangeboden.

Natuurlijk had hij ook veel spot te verduren, en juist toen Theodoor werd aangediend, had hij een artikel gelezen, waarin hij „beschouwd” werd als een „toovenaar”, voor wiens kunst geen ziekte noch dood meer bestond, die aan hartzieken eenvoudig een nieuw hart inzette, aan tuberculosen nieuwe longen, die aan hen, die aan bloedvatenverkalking leden een nieuw aderenstelsel gaf, — en die er dusdoende langs chirurgischen weg eenmaal in slagen zou een geheel *nieuw mensch* te scheppen, waarvan hij de een na den ander alle ledematen en alle inwendige organen had vernieuwd....

Hugo, geheel vervuld van en verontwaardigd over deze onverdiende schamperheid, waar hij toch het bewijs had geleverd, zijn theorie in practijk te kunnen brengen, luisterde in 't eerst niet veel naar Theodoor's woorden, terwijl Theodoor in 't geheel niet lette op wat Hugo sprak. Zij merkten het ten slotte beiden, dat zij vrijwel in de lucht zaten te praten, en raakten er alle twee door uit hun humeur.

— Je kon, zei Theodoor gemelijk, me wel 'n oogenblik gehoor geven....

— Je kan toch zeker wel 'n seconde wachten, totdat ik heb uitgepraat?

— Moet je nog denken over dat onzinnig geklets, is je tijd je niet méér waard, dan je daarin te verdiepen, viel Theodoor uit. Je hebt toch, beware me, wel wat beters te doen!

— Zeker naar jou te luisteren, en 't bekende gezanik nog 's met je over te kauwen....

— Ja! zei Theodoor driftig. Ja, je *moet* naar me luisteren, want jij bent de schuld....

— Ik ben de schuld?....

(Vervolg en slot op blz. 623 van dit nummer.)

AAN ONZE LEZERS.

Het slot van „de Zonnevrouw” wordt in de eerste nummers van den nieuwen jaargang opgenomen.

Reeds in het nummer van 3 Januari a.s. echter zal een aanvang worden gemaakt met de plaatsing van William le Queux' boeiend verhaal *De geheimzinnige violist*.

DAVOS-PLATZ IN DEN WINTER.

DAVOS EN ST. MORITZ.

DAVOS is een Winterkurort en St. Moritz is het mondaine wintersportplaatsje, waar aan geen ziekte of zieke gedacht wordt, maar waar alle sporten, flirten niet het minst, druk beoefend worden.

Terwijl St. Moritz inderdaad van zieken niets weten wil en in dat opzicht niet jaloersch is op Davos, zoo is Davos dit wel op St. Moritz wat betreft het mondaine leven.

In Davos beweert men algemeen, dat men van de zieken niets bemerkt, als men slechts het vreemdelingen-kerkhof niet bezoekt. Zonder dat bezoek zou men niet merken dat er te Davos ooit zieken kwamen.

Wat de natuur betreft is St. Moritz veel en veel mooier. De weg er heen door het Engadin is vooral in den winter door het dik besneeuwde winterlandschap prachtig, veel en veel mooier dan de reis van Landquart naar Davos.

Voor wintersport is St. Moritz te recht een Eldorado. In den winter vindt men er ongeveer 2500 vreemdelingen, die daar uitsluitend komen om zich te amuseeren. Dat daarvoor de noodige gelegenheid is spreekt van zelf.

De hotels zijn in ieder opzicht first class, ook wat prijzen betreft. Terwijl men in Davos zeer goed onder dak is voor 14 frs. per dag, betaalt men daarvoor te St. Moritz ongeveer 28 frs.

Te Davos is één groote ijsbaan, groot voor Zwitserland, terwijl daarentegen te St. Moritz meerdere, maar veel kleinere ijsbanen zijn. Ieder hotel heeft daar een eigen ijsbaan voor de gasten. De groote hotels zooals Palace, Grand Hotel en Culm-Hotel hebben op die banen zelfs eigen instructeurs, die echter door de gasten betaald moeten worden.

De sneeuwval is in beide plaatsen zeer voldoende. Skilooopen is dan ook een zeer veel beoefende sport. Ook bobben ziet men er doen, evenals het zoogenaamde skeletonfahren.

In St. Moritz heeft men de Cresta Run 1208 meter lang, de Village Run, 720 meter. Verder de Gully Run, de Kulm kinder Run, de Crestastrasse en de Schlittelbahn Salastains. Voor het bobben heeft men er de 1600 meter lange Cresta-baan en de 830 meter lange Kurvereinsbaan. De Cresta Run wordt ook voor Skeletonfahren gebruikt.

Zoolang er nog geen sneeuw gevallen is, dus in het begin van den winter, is het schaatsenrijden op de St. Moritzer See, de Silvaplana See, de Silsersee en de Campferer See, een echt Hollandsch genoegen. Men kan dan tochtjes maken. Na den eersten flinken sneeuwval is dat uit: aan baanvegen doet men niet.

Skilooopen kan er bijzonder goed gedaan worden. Behalve in de allernaaste omgeving kan men er ongeveer twaalf kleinere

en 15 grootere skitoeren maken. Onder de kleinere noemen wij Statzersee-Pontresina-Muottas Muraigl; een buitengewoon mooi tochtje en onder de grootere Berninahäuser-Diavolezza, waarbij men ook nog den beroemden Morteratsch-gletscher te zien krijgt.

Skilooopen kan men in de omgeving van Davos ook zeer goed doen naar alle richtingen. Onder de grootere toeren is die naar Arosa zeer aan te bevelen. Voor de bobsport heeft men er de Schatzalpbahn en de Davos-Klostersbaan. Overal vindt men ook, natuurlijk voor de talrijke Engelschen, curlingbanen. De kwaliteit van het ijs is overal voor ons Hollanders ongelooflijk goed. Voor het baanvegen gebruikt men er niet zooals bij ons die domme houten schuiven waarmede men de sneeuw in het ijs wrijft en dat stroef maakt, maar uiterst lichte lange bezems. Onze ijsclubbesturen kunnen daar nog heel wat leeren over het onderhoud van ijsbanen.

Mooi is het er overal. Naar welke richting men ook een slede-tocht maakt, overal is men getroffen door het wondermooie winterlandschap, doch hoe mooi St. Moritz en Davos ook zijn, zoo zou het niet veel moeite kosten foto's te toonen van andere wintersportplaatsen van Zwitserland, die even mooi zijn als de hierbij gegeven afbeeldingen van Davos en St. Moritz.

Davos is onvoorwaardelijk aan te bevelen voor ieder die herstel van zijn gezondheid komt zoeken, in zooverre die gezondheid geschaad is door slechtere toestand van de longen. Zulke mensen moeten echter geen verblijf houden in een hotel, maar een goed pension of sanatorium opzoeken.

Het klimaat toch van Davos is eenig mooi, veel en veel mooier dan dat van St. Moritz, door het feit dat het er eigenlijk altijd nagenoeg absoluut windstil is. Ook de hooge ligging, ruim 1800 meter, maakt de lucht er zeer gezond. Nooit heeft men er dat eigenaardige nare waterkoudegevoel, waarvan men hier bijna den geheelen winter last heeft.

Zij die als gezonde mensen zich amuseeren willen, hebben het te St. Moritz nog veel en veel beter dan te Davos. Beide plaatsen zijn echter niet bepaald geschikt voor jonge meisjes. Moraliteit toch is iets, wat in die plaatsen niet bijzonder hoog staat aangeschreven. Flirten, minder nette verhoudingen, kaartspel, ook is reeds gestolen. Verleden jaar werd in het Kurhaus te Davos stoel gehangen had, terwijl dit jaar een dame tot tweemaal toe haar schaatsen met schoenen ontstolen werden. Doch vindt men zulke kleinigheden geen bezwaar, dan is Davos ook een Eldorado.

Voor hen echter wier smaak anders is aangelegd, zij er in Zwit-

serland nog wel mooie, rustige plaatsen te vinden, waar men ook wintersport beoefent en mooi weder heeft, maar waar het leven niet zoo mondain is. Onder die plaatsen noemen wij Mürren, Gstaad. Liefhebbers van Davos zullen zich daar echter wel vervelen. Het pikante ontbreekt er.

P. J. DE BRUÏNE PLOOS VAN AMSTEL.
Overneming verboden.

DE HAND.

(Slot; vervolg van blz. 621.)

— Ja, dat ik niets doen kan, of ik moet bang zijn voor de kracht van m'n hand. . . .

Hij breidde zijn hand uit in het licht, en nooit misschien had deze hem monsterachtiger geleden dan nu. Bijna met afschuw zag hij den breed-gebeenden pols, de zware vingers met vierkante toppen, de ruwe knokkels, de harige, dik-roode huid. . . . soms, — hij voelde het opeens, — soms had die hand een uitdrukking als van een beest, dat zich werpen wil op zijn prooi. . . .

— Zie je 't niet? vroeg hij angstig. Zie je de wildheid, de wreedheid niet van die hand? O! je had me niet de hand van 'n misdadiger mogen geven. . . .

Hugo brak uit in een korten lach.

— Wat had je dan gewild? 't Moest toch altijd de hand van 'n misdadiger zijn?

— Ja, maar *deze*. . . . Je zag toch heel goed, dat deze niet bij m'n fysiek, bij m'n karakter paste. Je hebt zelfs 'n stuk van m'n arm afgenomen.

— Maar wat wil je toch eigenlijk? vroeg Hugo, boos wordend. Toen je pas de hand had, wist je niet, wat je zou doen van dankbaarheid, en nu? Elk oogenblik kom je me lastig vallen met je klachten. . . . Je weet nu eenmaal, dat je 'n groote, forsche hand hebt gekregen, — daar moet je dan maar wat voorzichtig mee zijn.

— Dat kan ik juist niet, barstte Theodoor uit. Dat is 't krankzinnige. Die hand wil kwaad doen, en ik kan 't niet tegenhouden! Is daar niets aan te doen?

— Jawel, zei Hugo spottend.

— Wat dan?

— 'n Beetje broom-kali nemen.

— Houd me niet voor den gek, schreeuwde Theodoor, en sloeg de gebalde vuist op de tafel naast hem, zoodat de tafelbel er luid-rinkelend aftuimelde.

— Hei zeg; kalm, spotte Hugo, daar zit bepaald 'n deuk in m'n tafel.

Theodoor bedwong met geweld zijn woedende drift. Zoo bedaard als hij kon, zei hij:

— Je kan zelf geen spot verdragen, waarom bespot je dan mij? 't Is veel ernstiger dan je denkt. Wat moet er van me worden op die manier? Ik durf niets aanraken, niets doen, uit vrees allerlei onheil te stichten. En je weet toch wel, dat 't jouw schuld is. Je had moeten wachten, totdat zich 't geval voordeed van 'n geschikte hand voor mij. Maar je kon niet wachten. Je eerezucht dreef je. Je wou beroemd worden, — en daar ben ik de dupe van.

— Zoo? vroeg Hugo schamper. En had jij dan willen wachten? Dat weet je wel beter, hè? Je hebt geen recht, om me verwijten te doen, en die zal ik ook niet verdragen.

— Maar wat moet ik dan beginnen! vroeg Theodoor wanhopig. Denk je toch 's in m'n toestand in!

Het begon in Hugo's geest door te dringen, dat Theodoor in grooten ernst was, en dat hier misschien wel eens een werkelijk gevaar zou kunnen dreigen. De uitdrukking op zijn gezicht werd ernstiger.

— Zou hier dan, vroeg hij nadenkend, minder sprake zijn van een physiologisch, dan wel van 'n psychologisch probleem?

En toen kwam er een denkbeeld in hem op, waardoor hij de allengs verflauwende belangstelling der medische wereld weer op zich zou kunnen vestigen. Men bemoeide zich minder met hem dan in het begin, toen zijn geval iets geheel nieuws bracht, nu hij niet in staat was geweest méér voorbeelden te toonen, waardoor het goede, het juiste van zijn methode bewezen werd.

— Jij denkt dus, vroeg hij, dat de

ST. MORITZ. GEZICHT VAN DE PIR LANGUARD OP DE BERNINA-GROEP.

hand, onafhankelijk van jouw wil, 'n kracht bezit? . . . Merkwaardig, heel merkwaardig. . . . Zou 't geen aanbeveling verdienen, de aandacht van psychologen daar eens op te vestigen?

— Hoe bedoel je?

— Wel, door van jou 'n nieuw „geval” te maken, en jou aan 't publiek der artsen voor te stellen als iets „noch nie dagewesenes”, iets wat iedereen ongetwijfeld met verwondering zal slaan. . . .

— Dat nooit! dat nooit meer! riep Theodoor onstuimig, d'r is al genoeg met me rond-gesold indertijd!

— En dat vond je zeker niet aardig, daar ging je niet met hart en ziel in mee! zei Hugo ironisch.

— Ja, toen! riep Theodoor geprikkeld. Dat was in die eerste dagen, toen ik zoo gelukkig was, dat ik me wel gewillig wou leenen voor jouw eerezuchtig doel! Nu ben ik anders geworden, wreveliger, nerveuser, ik laat me nu niet als 'n krankzinnige demonstreeren, waar ieder me voor zou houden. Je moest je schamen, me zoo iets te durven voorstellen. . . . Bah!

— 'n Toontje lager, zei Hugo met een kleur van toorn, zou je beter passen jegens mij, aan wien je alles hebt te danken.

— Alles te danken? riep Theodoor buiten zichzelf. Je slachtoffer ben ik, niets dan middel om je doel te bereiken! En zou je me nu weer opnieuw tot je slachtoffer willen maken?

Dreigend kwam hij op Hugo af; deze rees ook op van zijn stoel, en ofschoon hij sidderde van woede, zei hij geveinsd bedaard:

— Als je zóó spreekt na al je betuigingen van vroeger, dan,

Schnebel. sc.
Foto C. Steenberg.

HET KASTEEL ZWIJNSBERGEN TE HELVOIRT. ACHTERZIJDE.

ja, dan zal ik je werkelijk als 'n *krankzinnige* moeten beschouwen....

Maar nauwelijks had hij deze tartende woorden geuit, of Theodoor's gebalde vuist hamerde op hem neer, nog eens, en nog eens, totdat hij neerstortte op den grond als een inerte, donkere massa.

Diep geschokt, verwezen, bleef Theodoor staan in de nu opeens ontzettend stille kamer. Hij wist het niet meer, wat hij had gewild, hij wist niet eens, wat de oorzaak van den twist was geweest.... hij zag daar vóór zich liggen den man, wiens slachtoffer hij zich had genoemd, en die *zijn* slachtoffer was geworden.

Een kille rilling huiverde hem langs de huid: in den spiegel had hij zichzelf aanschouwd, een „zichzelf”, dat hij niet herkende. Donker gloeiden de oogen hem tegen uit een doodswit verworden gelaat. En duidelijker en afschuwwekkender dan ooit ontwaarde hij den te korten arm, met daaraan de zware, kolossale hand, de hand, die een moord had begaan....

En terwijl hij staarde, roerloos, als gefascineerd, zag hij, en hij vergiste zich niet, dat de groote, gruwzame hand zich verheef.... en haar ijzerharde, klauw-sterke vingers, als ter rechtmatige vergelding, wrong om zijn keel.... vaster.... al vaster.... totdat hij, zelfs niet in staat een kreet te slaken, nedergleed naast zijn vriend op den grond.... JEANNE REYNEKE VAN STUWE.

HET KASTEEL ZWIJNSBERGEN TE HELVOIRT.

TWEE Kilometer ten Noorden van de kerk en 't raadhuis van Helvoirt, nabij den landelijken steenweg, die van

hier naar Cromvoirt leidt, ligt het oude kasteel „Zwijnsbergen” in diepen win ersslaap. Dit oude slot vertoont zich aan den wandelaar als een in laat-gothischen stijl opgetrokken gebouw, dat met zijne thans wit-gepleisterde buitenmuren en trapgevels en eene eenigszins modern-ingerichte huizing veel van zijn ouden, Brabantschen bouwtrant heeft ingeboet. Laatstbedoelde huizing dankt hare grondige verandering aan Jhr. de Jonge van Zwijnsbergen, die haar in 1816 deed verbouwen.

Tot het oorspronkelijke slot, waarvan helaas zoo weinig gegevens gewag maken en dat dus weinig bekend is gebleven, behoort vooreerst de boven de steile bedaking uitklimmende toren van veelhoekigen opbouw en de zadeldakige trapgevels. (Zie de plaat op deze bladzijde).

Zoowel de toren als de trapgevels hebben veel overeenkomst met die der nabij gelegene kasteelen van den Ruivenberg, van Nieuw-Herlaer, beiden onder S. Michiels Gestel gelegen, en vooral met de torens van het indrukwekkende Maurick te Vught aan den Dommel, alsook van het Refugiehuis der S. Pieterskerk en van het Keizershof te 's Hertogenbosch.

Het is inderdaad te bejammeren, dat het oude, middeleeuwsche Zwijnsbergen, door verbouwing en parasitaire toevoegingen — en dientengevolge ook door bepleistering van oud en nieuw tegelijk om het geheel te maskeeren — zoozeer vervreemd en verbasterd is van zijn primitieve schoonheid.

Ook de door Zocher, den grooten tuinarchitect van voorheen, aangelegde parken en boschagies vóór 't kasteel aan de zijde van den straatweg zijn geheel in verval geraakt en verwilderd, omdat de vroegere eigenaars en bewoners helaas niet over middelen

beschikten, die voldoende konden geacht worden, om het kasteel en zijn naaste omgeving behoorlijk te onderhouden.

Vóór de verbouwing van 1816 — voormeld — zag Zwijnsbergen er echt karakteristiek uit. Een paar oude teekeningen, die ik gezien heb, geven het kasteel weér zooals het tusschen 1718 en 1802 geweest is. Het kasteel was toen rondom door een diepe gracht omslingerd, waarover een smalle brug toegang verleende naar de hoofddeur van den wachttoren, die door merlons en kanteelen boven den rondboog der deur beveiligd was.

Genoemde teekeningen van het kasteel geven vooreerst een algemeen gezicht op 't kasteel met zijn gracht en zijn beide bastions en vervolgens een overzicht van den platten grond. Zij zijn gemaakt door Adriaan Martini van Geffen en gecopieerd door W. van Wickevoort Crommelin — de „Jonge van Zwijnsbergen”. Zij berusten nog thans in de verzameling van Jhr. de Jonge van Zwijnsbergen te Helvoirt.

Slechts een klein gedeelte der oude ringgracht is gespaard gebleven aan de zijde van den boven vermelden steenweg. Zij is afgebeeld op de onderste plaat op bladzijde 627. De plaat daarboven vertoont den tegenwoordigen hoofdingang van het kasteel, den toren en het koetshuis. De deur, die aan de grondverdieping van den toren, beneden de vier verticaal-boven-elkaar geplaatste vensters zichtbaar is, diende voorheen tot eenigen ingang, waartoe de voetbrug over de gracht toegang verleende. Het dubbele grasperk vóór 't kasteel ligt dus boven de plaats, waar vroeger de gracht het slot beschermde.

De hier geplaatste afbeeldingen geven een duidelijk beeld van het verval, den desolaten winterslaap, waarin 't kasteel sluimert in eenzame stilte en stille eenzaamheid.

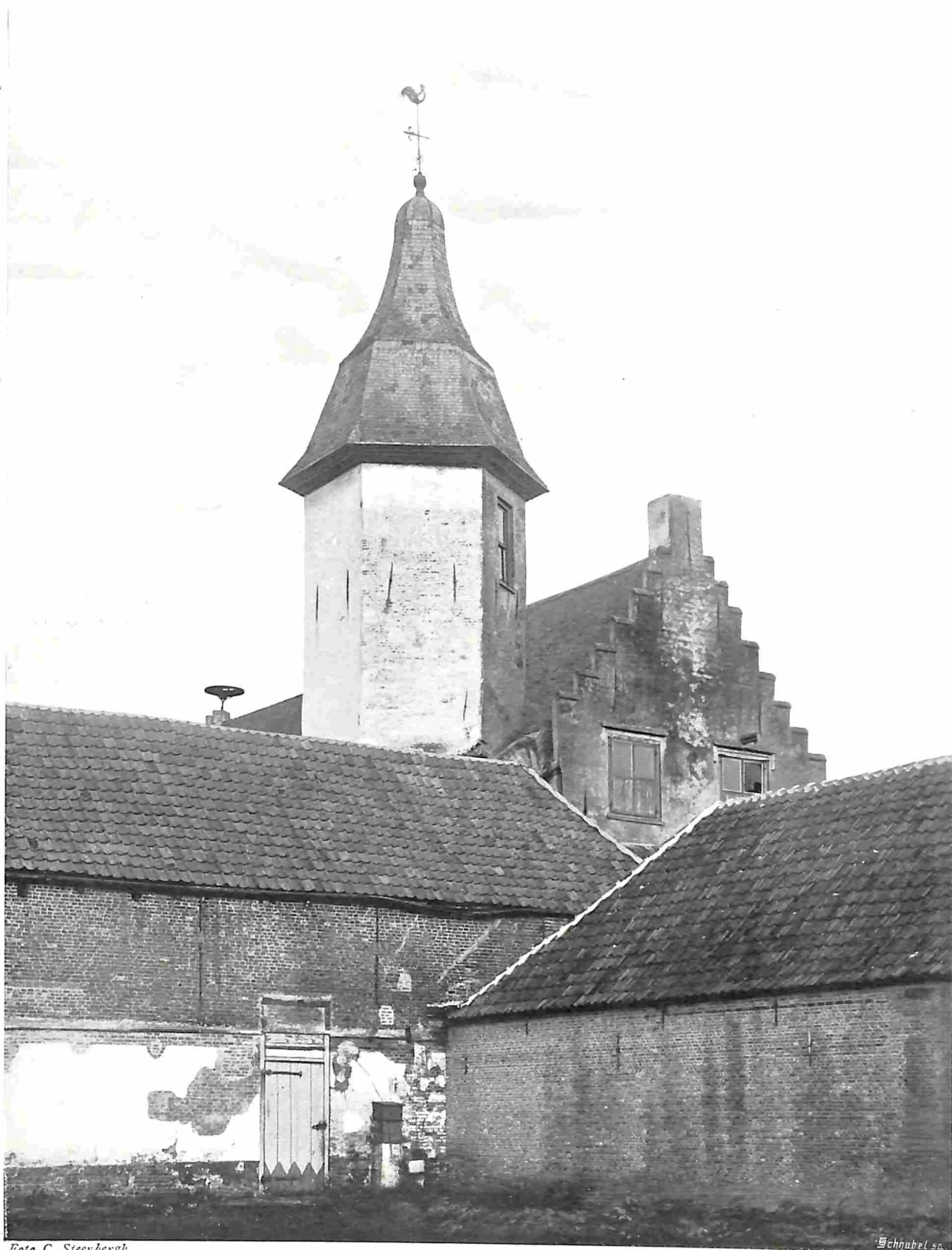

Foto C. Steenberg.

HET KASTEEL ZWIJNSBERGEN TE HELVOIRT. ACHTERZIJDE.

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL ZWIJSBERGEN ONDER HELVOORT. VOORZIJDE.

Bij het zien van dit kasteel bekoort ons de gedachte, om iets te vermelden van de geschiedenis der onmiddellijke omgeving, waarvan 't kasteel de hartader in de middeleeuwen geweest is.

Reeds in de XIVe eeuw, n.l. in 1340, stond 't kasteel in verband met de prelaten van de abtđij van Tongerlo.

Oudtijds werd Zwijsbergen ook „dat huys van Helvoirt” genoemd. De naam Helvoirt is afgeleid van „hille” of heuvel en „voirt” of weg.

Helvoirt bestaat uit zeven uithoeken, ook „rotten” geheeten: Molenstraat, Achterkant, de beide Distelbergen, de Helvoirtsche straat, de Heikant, de Laar- en Zandkant, en eindelijk de Gijzel en Raam.

Helvoirt was een oude heerlijkheid. Hieronder was niet begrepen een aanzienlijk deel der gemeynte, die in den aanvang der XIVe eeuw door den Hertog van Brabant aan het aangrenzende Haaren bij Oisterwijk was opgedragen bij akte van verpanding.

De heerlijkheid van Helvoirt is, voor zoover mij is gebleken, het eerst gekocht door Mr. Henrick Bloeyman, president der stad 's Hertogenbosch. Deze koop kreeg zijn beslag den 27^{en} Mei 1559. Op denzelfden dag van het volgend jaar beleende hij de heerlijkheid met de warande.

In 1657 is Helvoirt een Statendorp geworden, daar de heerlijkheid, toen door Jhr. Cornelis van Grevenbroeck bezeten, door verpanding werd ingelost.

Niet zonder weemoed sluit ik dit kort artikel. Het gaat mij immers aan het hart, dat 't kasteel aan verval schijnt prijsgegeven.

Moge daarin verandering komen!

Dr. C. F. XAV. SMITS.

Overneming verboden.

Ornitho-Architectuur

A chaque oiseau
Son nid est beau.

(Provençaalsch Spreekwoord.)

ER zijn vogels, die mooie nesten bouwen, en er zijn er ook, wier producten van bouwkunst onze schoonheidsgevoelens minder kunnen bevredigen. Dat staat als een paal boven water. Maar het wil nog niet zeggen, dat, al is 't eene nest wat mooier en beter afgewerkt dan het andere, er bepaald *leelijke* nesten zouden bestaan, dat zij verre. Neen, geen enkel vogelnest is leelijk, uit elk bouwsel spreekt kunst en een zekere architectonische bekwaamheid. Al is dat bouwvermogen dan ook infuus, toch moeten we met bewondering vervuld zijn, dat een paar kleine vogeltjes, zonder andere werktuigen als snavel en pooten, in enkele dagen een kunststuk als een zwaluwen-, staartmeezen- of vinkennest kant en klaar maken. Dat moet ons wel groote bewondering afdwingen.

In deze bijdrage heb ik in 't bijzonder het oog op een paar opvallend mooie nesten, ik mag wel zeggen de fraaiste,

die door Nederlandsche vogels worden vervaardigd, en wel die van den Wielewaal en van den Karekiet.

Den eersten dient eigenlijk iedereen wel te kennen, of tenminste zijn melodieuze fluitroep, dien ge in boschrijke streken net zoo vaak te hooren kunt krijgen als ge wilt. Gid'leo, gid'leo, gid'leo roepen de Pruisisch gekleurde vogels boven in de eiken en beuken, en als ge dat vroolijke geluid hoort, dan heeft de Lente eerst voorgoed haar joyeuse entrée gedaan, en behooren storm en wind en regenvlagen vooreerst tot het verleden. Want de Wielewaal is een erg kouwelijke vogel: vóór de boomen in blad staan, verschijnt hij doorgaans niet, en in Augustus zegt hij ons alweer vaarwel.

Trouwens, het is heelemaal zoo'n echte tropenvogel, geel en zwart en rood gekleurd als het uitheemsche gevogelte, niet passend bij de sobere Hollandsche kleuren, teergebouwd en niet bestand tegen de grillen van het ruwe klimaat. Zijn gelijke vindt hij alleen in den ijsvogel.

Acht maanden van het jaar leeft de wielewaal tusschen de palmen en de weelderige boschflora van het verre Zuiden, en de vier overige brengt hij door in het koude Noorden. Maar toch is dat zijn Heimat, want daar alleen bouwt hij zijn kunstig, hangend nest tusschen de mik van een beuk, eik of berk.

Het bouwen van zoo'n nest is een verbazend moeilijk werk, voornamelijk de allereerste beginselen ervan. Zijn de fundamenten maar eenmaal gelegd, dan volgt de rest vrijspoedig, zoodat, wanneer alles meeloopt, 't heele zaakje in een goede week klaar is. Het bestaat uit verschillende ingrediënten van de meest heterogene bestanddeelen. Vroeger heb ik zoo'n nest eens uitgeplozen, en er veel en velerlei in gevonden, o.a. herinner ik me nog een inwikkel-papier van Suchard-chocolade en veel mooie lapjes en afval van allerlei stoffen. Jammer, dat ik de aantekeningen hieromtrent niet terug kan vinden, anders zou ik u een interessant lijstje van de bestanddeelen van 'n wielewaalsnest kunnen geven.

De heer Joman te Doetinchem schrijft in het tijdschrift „De Levende Natuur” van November 1907 (blz. 155) dat hij de volgende bouwstoffen in een wielewaalsnest aantroef:

a. bastvezels; b. boomwortels; c. bindtouw; d. garen; e. houtkrullen; f. kastpapier; g. een stuk van een oude krant; h. een papiertje, waarin, volgens het opschrift, De Jong's Cacao verpakt was geweest; i. een dito, dat Haagsche Hopjes had omsloten; j. hooi (van binnen); k. één geel veertje (van buiten); l. 2 stukjes glas van pl.m. 1 c.M.; m. een scherfje porcelein, beide op den bodem.

Ergo geen mos, spinsels en droge grasbladen, voegt de schrijver er aan toe.

Geheel komt dit lijstje niet overeen met de door mij gevonden materialen, want uit mijn hoofd herinner ik me wel, dat er ook

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL ZWIJSBERGEN AAN DE ZIJDE VAN DEN STEENWEG NAAR CROMVOIRT.

mos bij was, zij 't dan ook in kleine hoeveelheid. Brehm zegt: „Weinige dagen na aankomst begint de wielewaal zijn kunstig nest te bouwen. Steeds hangt het in den gaffel van een langen tak. Het wordt vervaardigd van half droge grasbladen, halmen, ranken, bastvezels van brandnetels, heide, wol, berkenschors, mos, spinnewebben, spinsels van rupsen en dergelijke materialen; het heeft den vorm van een diepen nap en wordt van binnen met fijne graspluimen of met wol en veeren bekleed....”

Ik heb het nest zoowel heel hoog, in de topjes van de boomen, als laag bij den grond, in een berkje of eikenhakhout gevonden. Ook eens in een denneboom. Van Pelt Lechner geeft in zijn op grootsche leest geschoeid prachtig eierwerk „*Oologia Neerlandica*”, dat nog aan 't verschijnen is, omtrent nest en eieren van Oriolus het volgende aan:

Het eerste wordt vervaardigd uit graslinten, bastvezels, wortels, mos, veeren, wol, vaak met bijvoeging van allerlei andere stoffen, o.a. papier, touw enz. De neststand is bij voorkeur in jonge, kleinere boomen, meestal tamelijk hoog en ver van den stam verwijderd. Het legsel bestaat uit 4 à 5 eieren, die wit, soms rose getint zijn. De doorschijnende dooier geeft aan de schaal der volle eieren een zachte botergele tint. De kleur der vlekken is donker zwartbruin, dieper liggende schijnen violetgrijs door. De broedtijd is in de 2e helft van Mei-Juni, terwijl de bebroedingsduur pl.m. 15 dagen bedraagt.

Het is een lust — aldus prof. dr. Ritzema Bos — in het voorjaar een wielewalenpaar met den nestbouw bezig te zien. Eerst wordt tusschen de beide takken, dicht bij de plaats, waar deze zich tot een grooteren tak vereenigen, een soort hangmat gevormd, uit bastvezels, stukjes wollen stof of andere draadvormige, langwerpige zelfstandigheden.

Het wijfje wikkelt telkens het eene einde van zoo'n draadvormig of bandvormig deel om den eenen tak en maakt het daar stevig vast, neemt dan het andere einde in den bek, en geeft dit over aan het mannetje, dat dit uiteinde overneemt, en om den tweeden tak heenbuigt; waarna het weer aan het wijfje wordt overgereikt, enz. Nadat de beide echtgenooten op deze wijze gezamenlijk een hangmat vervaardigd hebben, laat het mannetje de verdere zorg voor den bouw van het nest aan het wijfje over. Dit haalt nu boomschors, stukjes papier, houtspaanders en touw bijeen, om daarmee de hangmat van buiten te versieren, en verder mos, wol en veertjes voor de bekleeding van binnen.

Als illustratie gaat hiernevens nog een afbeelding van een karekietennest met jongen en beide oude vogels, die ik, als behorende eveneens tot de grootste bouwmeesters in de natuur, in dit verband meende te kunnen opnemen. Beschrijvingen van dit vogeltje heb ik reeds meer dan eens in dit tijdschrift gegeven, alsook een en ander van het kunstvolle nest verteld. Om niet in herhalingen te vervallen, ver-

Foto A. Bardet

ORNITHO-ARCHITECTUUR. WIELEWALEN (WIJFJE BROEDEND: MANNETJE MET VOER BIJ 'T NEST.)

Uit Versluys' Stereocollectie.

wijs ik den belangstellenden lezer daarnaar. (Zie „Buiten” 1910, blz. 155 en 1912 blz. 48).

A. B. WIGMAN.

Overneming verboden.

HET HUIS BETHLEHEM.

ARKELS oude Veste heeft maar weinig meer over, wat aan haar vroeger zoo belangwekkende geschiedenis en aan de kunstvaardigheid van vroegere geslachten herinnert. Tot dat weinige behoort het thans gerestaureerde en tot museum ingerichte huis Bethlehem.

Dit fraaie gebouw dagteekent van het jaar 1566 en werd gesticht door Hessel van Est, lid van een oud adellijk geslacht in Gelderland. Hij was lid van Gorcums vroedschap en was gehuwd met een zuster van Leonard Piek. Deze priester, die later (1572) zulk een treurige vermaardheid kreeg als de voornaamste der „Gorcumsche Martelaren” was Gardiaan van het Minderbroedersklooster, dat in de Arkelstraat stond. Met nog twintig andere priesters werd hij na de verovering

van Gorinchem door de Watergeuzen onder Marinus Brand op last van den wreeden Lumey te Brielle opgehangen, buiten de schuld van Brand en in strijd met het bevel van Willem van Oranje. De heeren Van Est waren trouwe aanhangers der Katholieke Kerk en toen de Geuzen voor de stad verschenen, werden in hun huis, het huis Bethlehem, in een nog bestaande geheime bergplaats, de kostbaarheden der kerken verborgen en Pastoor Nicolaas Poppe bracht elken avond het Heilig Sacrament naar dit huis.

De beide zoons van Hessel, Willem en Rutger, gevoelden een innige vereering voor hun vromen oom en schreven een uitvoerig verhaal van de lotgevallen van den ongelukkigen geestelijke. Op dit verhaal berust de zaligspreking der Gorcumsche Martelaren door Paus Clemens.

In de vorige eeuw werd de fraaie gevel „gemoderniseerd” of liever verknoeid; het huis Bethlehem werd een kruidenierswinkel, maar bleef ook zelfs in die nieuwe gedaante de aandacht trekken als zeldzaam type van de woningen der deftige burgers uit de zestiende eeuw. Voor een paar jaar was er zelfs gevaar, dat het zou worden gesloopt, doch eenige aanzienlijke ingezetenen, leden der vereeniging Oud-Gorcum, hebben dit gevaar afgewend door het huis te koopen, — na toezegging van subsidiën — het naar plannen van den Rijksarchitect A. Mulder te laten restau-

Foto Bickerton.

ORNITHO-ARCHITECTUUR. KAREKIETEN MET JONGEN.

Foto Smith Whiting.

ORNITHO-ARCHITECTUUR. WIELEWAALNEST.

DE CHRISTUS-KOP IN DEN
VOORGEVEL VAN HET HUIS
BETHLEHEM.

de beide andere cartouches zijn blank. De togen rusten op Hermeszuilen, de beide uiterste punten op versierde draagsteenen. Onder die vensters is een keurige breede ruiterfries, gedragen door leeuwekoppen, en onder deze staat op een band van zandsteen het volgende opschrift, dat getuigt van den vromen zin der Est's:

Vreest. den. Heer. doet. hem. eer.

Want. den. dach. van. sterven. haast.

hem. seer.

en daar achter het jaar der stichting: 1566.

Op het midden van dien band is een fijn bewerkte gevelsteen, waarop Jezus' geboorte in den stal van Bethlehem, en het opschrift, waaraan het huis zijn naam ontleent: Dit is in Bethlehem.

De tweede verdieping bevat twee vensters, op dezelfde wijze versierd als die der eerste. Op de cartouches ziet men de bustes van een man en een vrouw. De uiterste Hermeszuiltjes zijn door halve togen met de hoeklijnen verbonden. Een zandsteenen band scheidt deze verdieping van de volgende, waar zich een venster en twee kleine venstertjes bevinden. Boven het groote venster weer een toog met cartouche, waarop zich een fraai gesneden kop vertoont, volgens sommigen een Christuskop. *) De toog wordt weer gedragen door twee Hermeszuilen.

De naar buiten gebogen zandsteenen rollaag eindigt hier in voluten. In den boventop is een zoldervenster met zandsteenen versieringen. Men ziet, er is eenheid in die versieringen en ze zijn alle fijn bewerkt. De bouwmeester, waarschijnlijk een Dordtenaar, moet een meester in zijn vak zijn geweest.

Gaan we door den hoofdingang, natuurlijk met luifel, naar binnen, dan zien we, dat ook daar alles keurig is gerestaureerd in ouden trant.

Minister Heemskerk zei, toen hij het museum opende, o.a.:

„Het moge er wat laag, het moge er wat somber zijn wellicht, er heerscht ook die ernst, ik zou haast zeggen die heilige ernst, die tot rust brengt, waarin het licht van boven schijnt, en die de kracht geeft, welke de bron was voor het mooie en groote werk van onze voorvaderen, waarop wij nog thans trotsch zijn”.

De kleine maar mooie huiskamer met oude schouw, tegels en borden van blauw Delftsch aardewerk, spinnewiel, Bijbel op antieken stoel en zooveel meer, geeft ons een juist denkbeeld van het leven onzer vaderen, zoo huiselijk, zoo eenvoudig, zoo ernstig. En zoo ziet men in elke kamer veel, wat een bezoek ruimschoots loont. Want — al bestaat dit museum slechts kort, vrienden van oudheid en kunst hebben aan het huis Bethlehem merkwaardige zaken geschonken of gaven ze in bruikleen. Moge een druk bezoek voor het Bestuur van Oud-Gorinchem het bewijs zijn, dat hun werk wordt gewaardeerd.

Overneming verboden.

*) De kleine afbeelding op deze bladzijde zal allen twijfel wel wegnemen. RED.

ANDERSEN EN ZIJN SPROOKJES.

9. IN DEN WINTER.

VAN de donkere dagen voor Kerstmis wist ook Andersen te vertellen. Hij kende hun lage, grauwe luchten en voor hem als voor ons, was het een lust als de lucht verstrakte tot vrieskou en prikkelend fijn werd. Voor hem als voor ons, was de klare winter een lust; maar

reeren en in te richten tot museum. En nu staat het daar in al zijn schoonheid, een sieraad van Gorinchem.

Het is een gebouw met drie verdiepingen en een renaissance-top. De drie vensters der eerste verdieping zijn overspannen door een halfronde, vlakke toog van baksteen en zandsteenen blokken met zoogenaamde diamantkopjes. In elk der drie toogvelden prijkt een sierlijke cartouche, waarvan de middelste een liggend figuurtje te zien geeft, wellicht een Bacchusbeeldje;

heerlijker nog als de dwarrelige sneeuwvlokken zich uit de grijsbruine wolken losmaakten en neerzegen, neerzegen in eindeloosheid, dansende, tot ze de aarde raken en rusten gaan in't witte dek dat reeds gespreid lag. Want de slijkerige grond heeft het niet kunnen volhouden, en al vermorde het vuil de eerste bende van het sneeuwleger, toch is het eindelijk weggedekt en de sneeuwvlokken zijgen neder, lichtig, aarzelend, dansende, ze zijgen neder. En de wereld ligt in het wit.

Zoo mocht Andersen het gaarne zien. Hij huiverde voor de herfstvlaag en 't gieren van den Novemberstorm; was niet het ravengekras het eenige dat door den stormwind heenklonk? Maar de volle winter was, ondanks de koude die hem neep, zijn lieve lust, zijn blankwitte sprookjesweelde even zoo goed als de bloeitijd van roode zomerrozen zijn lust was. Wel kende hij de bleekstarheid van sneeuw- en ijsijd — werd bij hem de Sneeuwkoningin niet tot een symbool van die kille verstandelijkheid, die alle gevoel doodt? — maar als een kind verheugde hij zich in de hel klinkende pret van de rinkelende arreslee over de vlakke. Van 't luide joelen en 't ravotten bij de sneeuwpop; maar, wat stond de sneeuwman zelf er bewegingloos bij! Van oudejaarsfestijn

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS BETHLEHEM TE GORINCHEM.

en Kerstmaal. Hoe lief de laatste dagen van 't jaar den dichter waren — en hoe hij ze zag — komt eigenaardig uit in 't sprookje *Twaalf met de post*, één dier tamelijk onbeduidende verhalen, waarvan we haast zouden vragen of 't wel de moeite waard was ze te drukken en te vertalen; indien Andersen ze niet zoo gezellig verteld had. Zoo is dit verhaaltje, een nietig dingetje, men hoort er de stem van den verhaler in; 't is of wijzelf hem gedrongen hebben nog een sprookje te geven, maar hij had er geen. „Toe dan”, hebben we aangedrongen en hij heeft zich naar onzen wensch geschikt en is gaan vertellen, zonder dat hij eigenlijk iets te vertellen had. Nu, in zoo'n geïmproviseerd vertelsel geeft Andersen zich misschien argeloozer dan in andere, waarop hij heeft gezwoegd om ze fijn en zinrijk te maken. Hier zijn we bij den dichter in zijn gewone doen. En hoe begint hij zijn verhaal?

Het vroom dat het kraakte, de lucht stond helder en vol sterren, doodstil was het buiten. „Bom!” daar sloegen ze een pot tegen de deur. „Paf!” daar schoten ze het nieuwe jaar in. Het was oudejaarsavond; de klok sloeg twaalf.

„Tetteratè!” daar kwam de post.

De groote postwagen hield stil buiten de poort; hij bracht twaalf passagiers mee; meer konden er niet in; alles was vol.

„Hoera! hoera!” werd er geroepen in de huizen, waar oudejaarsavond werd gevierd. Ieder was juist opgestaan met zijn glas in de hand, om Nieuwjaar te wenschen.

„Heil en zegen in het nieuwe jaar!” zeiden ze. Zoo werd er ge-

wenscht, en toen werd er geklonken — en de postwagen hield stil voor de poort met de twaalf reizigers.

Ziedaar echt Andersen.

Zoowaar als hij dichter was, is hij toch ook steeds nader bij de conversatie dan bij de eenzaamheid, liever in de stad dan buiten geweest. Denk hem in den winter niet weggijlende op schaatsen over de verre verschieten van het ijsvlak; zoek hem liever in de stad bij 't komfoor van den koopman op den hoek van de straat, die kastanjes poft; bij den goeden ouden dichter in zijn studeerkamer, die appels braadt en den wijn warmt... och, vind ze niet ondichterlijk, deze wintervisie, want ook daar is de kleine Amor, die kwade jongen, immers binnengedrongen?! Zoek Andersen bij den Kerstboom of bij de Sylvesterpartij, maar zoek hem niet in de eenzaamheid. Ik wed dat gij hem dan nog eer vinden zult bij 't sneeuwspel van de jongens, al gedraagt hij zich daarbij wat links, of zelfs in de eenzame stadsellende van 't havelooze meisje met de zwavelstokken.

Het Zwavelstokkenmeisje. Ten Kate heeft het geval berijmd en het publiek heeft dikke tranen geschreid over haar droevig lot. Misschien heeft Andersen wel gerekend op dit succes; het is niet te ontkennen dat zijn lieve vertelling een beetje sentimenteel is: zich verlustigt in de aandoenlijkheid van de treurige geschiedenis. Hoeveel strenger, hoeveel soberder, en toch hoeveel aandoenlijker is het lot der Kleine Zeemeermin beschreven. Hier ligt het beklagelijke wel wat boven-op, als in een gemengd-

nieuwsje. Toch willen wij geen kwaad hooren spreken van dat kleine droeve een-aktertje, miniatuur treurspel bij de koude stoep, waar 't schamele kind haar zwavelstokjes — onverkochte koopwaren — afstrijkt, om 'n flikkeringetje licht en een schijnseltje gloed... 't Brengt ons weer aanstonds in de stemming van oudejaar:

Het was gruwelijk koud en 't was avond; het begon donker te worden. Het was ook de laatste avond van het jaar: oudejaarsavond. In die kou en in die duisternis liep een meisje op straat, een klein, arm meisje, zonder hoed en met bloote voeten... In een oud boezelaar had ze een heeleboel zwavelstokken en één bosje hield ze in haar hand. Niemand had in dien heelen dag iets van haar gekocht. Niemand had haar wat gegeven ook; hongerig was ze en koud; ze zag er zoo verkleumd uit, het arme stakkertje! De sneeuwvlokken vielen in haar lange, blonde haar; het krulde zoo aardig om haar hoofdje heen, maar aan zoo iets dacht ze heelemaal niet. Door alle ramen in de straat scheen licht en het rook overal zoo heerlijk naar gebraden gans: het was ook oudejaarsavond, daar dacht ze wél aan.

Dan kruipt ze weg in een beschut hoekje tusschen twee huizen; ze durft niet naar huis. In haar gevoel-looze handjes 't bosje zwavelstokken. Hé! een enkel zwavelstokje aansteken, wat zou dat lekker zijn! Zij doet het en bij 't korte flikkeren ziet ze al de wintersche

Foto C. Steenberghe.

HET HUIS BETHLEHEM TE GORINCHEM. DÉTAIL VAN DEN VOORGEVEL.

Schnabelst.

Foto C. Steenberghe.

HET HUIS BETHLEHEM TE GORINCHEM. DE HUISKAMER.

gezelligheid, die zij ontbeert: het aanschuiven rond de warme kachel... en bij een volgend lichtje zoowaar het kerstmaal met gebraden gans, dampend op tafel, en 't gebrad kwam met mes en vork in den rug op haar toe... en bij een derde vlam ziet zij den stralenden kerstboom met al zijn heerlijkheid en de dansende kinderen eromheen. Weer dooft het lichtje, de kerstlichtjes worden sterren, een valt en maakt een lange lichtstreep aan de lucht. Het meisje denkt aan grootmoeders verhaal, „telkens als er een ster verschiet gaat er een ziel tot God” en... bij 't vierde vlammetje ziet zij grootmoeder zelve, stralend in licht en zoo lief en vriendelijk.

„Grootmoeder!” riep het meisje, „o, neem mij mee! Ik weet dat je weg bent als de zwavelstok uit is; net als de warme kachel, en de heerlijke gans, en de prachtige kerstboom!” — en ze nam haastig het heele bosje zwavelstokken en stak het aan, want ze wou grootmoeder vasthouden....

Als den volgenden morgen de menschen het kind vinden — doodgevroren op de straat maar met een lachje op haar gezicht, dan wijzen ze elkander op 't bosje verkoolde zwavelstokken. Maar niemand wist wat al moois zij gezien had en tot welke Heerlijkheid en Nieuwejaarsvreugde zij met haar oude grootmoeder was opgegaan.

't Is pathetisch de Kerstvreugde te hooren beschrijven bij monde van 't verkleumend kind. Maar de vreugde is even echt doorvoeld als haar leed. Oprecht heeft de dichter met haar meegeleden en van harte heeft hij meegezongen met de kinders om den kerstboom, honger geleden met haar en meegesmuld met de gasten bij 't feestmaal. In tal van sprookjes ligt de spanning juist in dat samengaan van leed en vreugde en in de fijne weemoed, die eruit geboren wordt. Wel is het overheerschen van de droefgeestige stemming bij Andersen een zeldzaamheid; hij toont (als een kind) zekere huiverigheid tegen het doorleven van treurige gevoelens, maar ze kwamen over hem, of hij wilde of niet. En ze kwam bovenal in den feestelijken tijd van de laatste dagen van December over hem: oudejaarsstemming, nietwaar?

Ik haal nog twee sprookjes „in den winter” aan; luchtige fantazietjes, zoo men wil, maar naar ik meen zuivere proeven van het werk van Andersen. De Sneeuwman en het Sparreboompje.

Het eerste is vol speelsch vernuft: de sneeuwpop, gisteren geboren, denkt de akelige zon, de gloeiende daar, te hebben weggekeken. En ze komt in den avond wel aan den anderen kant terug, maar hij heeft ze het gloeien afgeleerd en nu mag ze met haar bleke glans hem bijlichten! Hij voelt zich lekker, de wind

bijt echt leven in hem. Hij heeft maar één wensch: te kunnen loopen, en glijden, als de jongens, op het ijs! De grimmige hond aan de ketting maakt den sneeuwman levenswijs, gromt hem toe dat de zon hem wel zal leeren loopen, maar dat deze hier, bij avond, de zon niet is. De kettinghond vertelt zijn levensgeschiedenis en die is treurig: wèg, wèg! dat is begin en einde van zijn verhaal. De sneeuwman hoort heel wat, verneemt ook allerlei van 't leven daarginds binnenshuis, waar 't vroolijk is; de hond hoorde daar eenmaal thuis, en wat was 't er gezellig bij de snorrende kachel. Och, och, die arme sneeuwman die 't niet kan zien; maar hij kijkt door de vensters en ziet de glimmend gepoetste kachel, met haar koperen knop, dat vuur lichtte er beneden uit.

De sneeuwman werd heel wonderlijk te moede: hij kreeg een gewaarwording die hij zelf niet begreep. Er kwam iets over hem, dat hij niet kende, maar dat alle menschen kennen, als zij geen sneeuwmannen zijn.

Dit was wel een ongelukkige liefde, die de kranige sneeuwpop te pakken kreeg, en de kettinghond, die uit zijn omgang met de menschen toch wel wist wat liefde was, begreep er dan ook niets van.

Maar toen hij eindelijk aan kachelheimwee bezweek — leelijke ziekte voor een sneeuwman, zei de hond — en omviel, stak er iets als een bezemsteel in de lucht, waar hij gestaan had; daar hadden de jongens hem omheen gemaakt.

„Nu begrijp ik dat verlangen”, zei de waakhond: de sneeuwman had een kachelschrapper in zijn lijf, en die heeft zich geroerd in hem: nu is het geleden: wèg, wèg!

En gauw was ook de winter geleden, wèg, wèg! kefte de hond: maar de kleine meisjes op de plaats zongen:

Het geurig Meikruid groent in 't bosch,
Wilg maakt zijn wollen randjes los.
Kom Koekoek! leeuwrik! zing nu luid.
En roep deez' vroege lente uit!
Koekoek! kiewiet! wij zingen mee,
Wat schijnt de zon! Hoezee, hoezee!

En zoo dacht er niemand aan den sneeuwman.

In 't dikke boekdeel, waaruit wij als kinderen Andersen's Sprookjes lazen, stond het Sparreboompje vooraan. Komt het daar vandaan, dat wij er nog steeds voorliefde voor behielden en het verhaal van den Kerstspar nog altijd een klinkend begin van ieder uitgave zouden achten? De boodschap die 't brengt: waardéer wat u gegeven is, nog in den tijd dat gij het hebt! mag zeker vèr heen klinken en ze wordt zoo argeloos gebracht dat wij ze gelóóven; neen 't is geen zedepreeker, die ons deze levenswijsheid voorhoudt, maar ze sist uit de knappende sparreblokken in den haard ons tegemoet, zooals men ze reeds hoorde steunen uit de zuchtende en krakende takken van den onttakelden

Foto J. J. v. d. Horren.

VREDE OP AARDE.

kerstboom, toen hij op den donkeren zolder geborgen was en te vergeten lag — nog alleen voor brandhout tot nut!

Het Sparreboompje en zijn gansche levensgeschiedenis. Van den tijd toen de kinders, die aardbeien en frambozen zochten in 't bosch, ernaast kwamen zitten en zeiden: „Och, wat is het aardig klein!” en dat kon dat boompje nu juist niet uitstaan. Maar van jaar tot jaar werd het een heele scheut langer, want hij stond op een open plek en kon zich frank en vrij ontwikkelen. Dat was een geluk, want groeien, groeien, groot en oud te worden! dat was toch het eenige ware geluk.

De trekvogels vertellen waar de groote boomen zijn heengegaan, die in zijn buurt omgehouden en kaalgehakt worden; die varen nu als trotsche scheepsmasten over de zee. Wel benijdenswaardig zijn ze; maar heerlijker nog moet het lot zijn van de mooie jonge boomen, die tegen Kerstmis gerooid worden en met tak en al worden weggereden. De tsilpende vogels in de sneeuw weten ervan te vertellen.

„Wij hebben in de stad door de ruiten gekeken! Wij weten waar ze naar toe gaan! O, ze komen tot de grootste pracht en heerlijkheid, die je maar denken kunt! Wij hebben door de ramen gekeken en we hebben gezien, dat ze geplant werden midden in de warme kamer; en ze werden versierd met de heerlijkste dingen; vergulde appels, koekjes, speelgoed en honderden lichtjes”.

„En dan?” vroeg de spar en al zijn takken beefden. „En dan? Wat gebeurt er dan?”

„Ja, meer hebben hebben we niet gezien, maar het was prachtig”.

Sedert vergeet het sparreboompje zonnewarmte en windruischen uit begeerte naar Kerstpronk. En toen Kerstmis kwam werd hij het eerst van allengeveld. Wat dan volgt doet hem pijn maar 't is alles zoo wondermooi; hij was verblind van zijn eigen glans. Nu zal de heerlijkheid komen! En, de heerlijkheid was al haast voorbij,.... de kaarsjes brandden tot op de takken en de kinderen gingen aan 't plunderen van den boom.... Wat waren ze oneerbiedig! En toen was ook dat gedaan en niemand lette meer op den boom, behalve de oude kindermeid, die naar de takken keek, maar dat was alleen om te zien of er soms nog een vijg of een appel vergeten was. En onder den boom wordt een mooi vertelsel gedaan en de boom stond in gedachten, maar meedoen mocht hij niet. Maar morgen dan! morgen zal hij weer stralen en hij zal niet beven, zoodat een tak in brand vliegt....

Morgen — wordt de gebruikte kerstboom den zolder opgesleept en daar staat hij den winter lang te wachten „of 't nu komen zal”, maar er komt niets en hij wordt daar dof en kaal in zijn stomme nacht bij oude rommel in den zolderhoek. En „morgen” wordt „tot het voorjaar” en dan wordt hij weer naar beneden geworpen en de kinders zeggen „o! de oude kerstboom” en ze rukken de enkele goudpapieren ster hem nog van 't hoofd. Hij is oud geworden.

„Voorbij, voorbij!” zuchtte de arme boom, „had ik toch maar mijn geluk gevoeld toen het tijd was. Voorbij, voorbij!”

Toen kwam er een knecht en hakte den boom in kleine blokjes. Er lag een heele stapel. Mooi vlamden ze op, onder den grooten brouwketel; en ze zuchtte, iedere zucht was als een schot; daarom kwamen de kinderen, die buiten speelden, binnengeloopen en gingen in het vuur zitten kijken en riepen „pief paf!” Maar bij iederen knal, die eigenlijk een diepe zucht was, dacht de boom aan een zomerdag in 't bosch, en aan een winternacht daarbuiten, als de sterren lichtten, en hij dacht ook aan den Kerstavond.... en toen was hij opgebrand.

De jongens speelden in den tuin en de jongste had de ster van goudpapier op zijn borst, die de boom op zijn mooiste avond gedragen had. Nu was dat uit, en de boom was uit, en de geschiedenis is ook uit. Uit, uit, uit! zoo gaat het met alle geschiedenissen.

En zoo kwam Andersen in den winter van de Kerststemming tot Oudejaarsavondgedachten.

C. E. H.

Naschrift. Dit zal, in deze reeks, het laatste artikel over Andersen en zijn Sprookjes moeten zijn; oudejaar wordt dus het laatste woord.

Verschillende oorzaken hebben medegewerkt om de vordering dezer opstelletjes te vertragen, en op 't oogenblik is er, buiten mijn wil, geen mogelijkheid tot voltooiing. Met goedvinden van redactie en uitgevers wordt dus 't verhaal gestaakt; het kan trouwens bij ieder verhaal gestaakt worden. De gedachte dat er méér over Andersen als Sprookjesdichter te zeggen valt dan gezegd werd, is trouwens niet onaangenaam, voor den lezer zeker niet, noch ook voor mij.

C. E. H.

DAGEN.

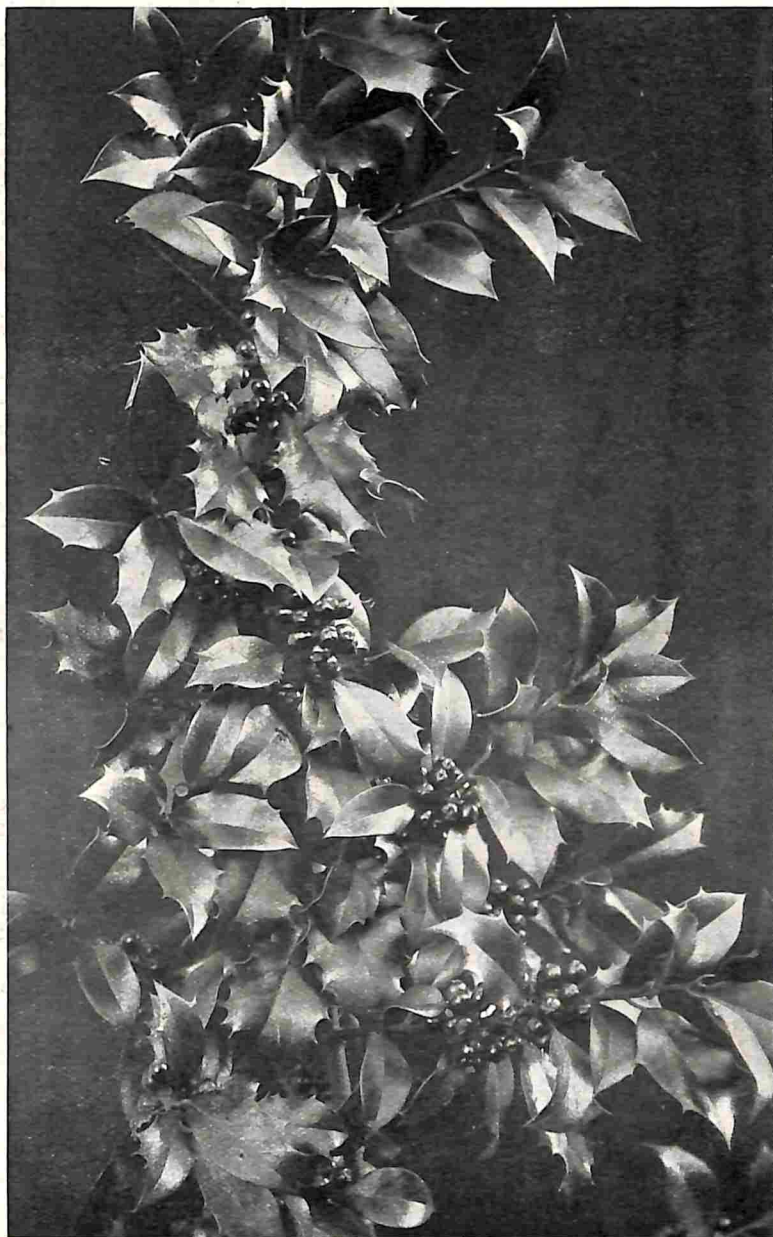
Stil sluipen de dagen
in bonte rij,
geen kan mij behagen
geen maakt mij blij;

de dagen, die komen, de dagen, die gaan,
ze zijn to'h allen met weemoed belaan.

Zacht volgen ze elkaar
in tragen stoet,
met rus ig gebaar
wisselen we een groet.
Stil sluipen de dagen langs
mij heen,
met mijn verlangen blijf ik
alléén.

Stil wisselen de dagen
in bonte rij;
ik wil niet klagen
't is al voorbij.....
de dagen komen, de dagen
gaan.....
voor mij blijft alleen de herin-
n'ring bestaan.

CECILE VOORENDONK—KUYPERS.

Fot. C. Steenbergh.

HULST.

het afvoerbuisje neer en wordt geregeld opgevangen om in luchtdicht gesloten vaten bewaard te worden, want aan de lucht blootgesteld, verzuurt het binnen 24 uren. Het vervoer naar den fabrikant van haargroeimiddelen geschiedt in ijzeren of houten vaten. De boomen schijnen er minder van te lijden te hebben, dan men wel denken zou, verzekert het bericht, wat in zooverre waar kan zijn, dat men aan volwassen boomen den roof minder goed waarnemen kan. Bij ondervinding toch weten we, dat jonge berken een stamwond, gevolgd door groot sapverlies, niet of moeilijk te boven komen.

G.

VERBETERING.

In het artikel over het Stadhuis van Enkhuizen in ons vorige nummer wordt (bladzijde 613) gesproken van de drie voormalige stadspoorten. De Koepoort bestaat echter nog.

Men leze op bladzijde 614, eerste kolom regel 19 van onderen (de noten niet meegerekend) inplaats van tinfelen: tinkelen.